

UOT: 338.45

RİSKLƏR, ONLARIN TƏSNİFATI VƏ AZƏRBAYCAN EMAL SƏNAYESİNDƏ INNOVASİYAYA MANE OLAN İQTİSADİ AMİLLƏRİN TƏHLİLİ

İ. S. SADIYEV

Bakı Mühəndislik Universiteti

Məqalədə riskin tərfi, etimologiyası və təsnifatı ilə birlikdə Azərbaycan emal sənayesində innovasiyaya mane olan iqtisadi amillər, onları təhlili və konkret təkliflər yer almışdır.

Riskin müəyyən edilməsi, dəyərləndirilməsi, idarəedilməsi sənayenin innovasiyası üçün əhəmiyyətlidir. Innovasiyaya mane olan əsas faktorlardan biridə iqtisadi amillərdir və bu amillərin aradan qaldırılması vacibdir.

Açar sözlər: Risk, qeyri-müəyyənlik, sənaye, sistematik risk, sistematik olmayan risk, bazar riski, inflyasiya riski, siyasi risk, faiz dərəcəsi riski, məzənnə riski, maliyyə riski, sənaye riski, idarəetmə riski, sistemik risk, innovasiya

Azərbaycanın beynəlxalq arenada möhkəmlənməsi, digər faktorlarla yanaşı ölkə sənayesinin inkişafından asılıdır. Hər bir sahədə olduğu kimi, bu sahədə də risk mövcuddur və onun səmərəli şəkildə idarə edilməsi bu inkişafda vacib amildir. Risk idarəetməsində konkret olaraq izlənilən yol yoxdur. Risk idarəetməsi mühitdən asılı olaraq fərqli metodlarla aparılır.

Emal sənayesi respublikanın istehsal potensialının artırılmasında, iqtisadiyyatın qeyri-neft sektorunun inkişafında və əhalinin rifahının artmasında vacib rol oynayır. Bu yolda qarşıya çıxacaq riskləri doğru şəkildə dəyərləndirərək qazanc əldə etmək lazımdır.

Risk və riskin etimologiyası

Riskə ədəbiyyatlarda konkret olaraq bir tərif verilmir. Verilən təriflər alimlərin yanaşmasına görə dəyişir. Risk zərər, itki, təhlükə və ya ziyan olmasına istiqamətlənmiş qeyri-müəyyənliyi özündə ehtiva edən ünsür, faktor və ya gedişəttir. Gözlənməyən nəticələr ilə qarşılaşma ehtimalı olaraq təyin olunur. Bir qayda olaraq risk, qeyri-müəyyənlik şərtləri daxilində meydana çıxır. Bu konsepsiyaya uyğun olaraq risk, itki ilə nəticələncək qeyri-müəyyən hadisələrlə əlaqəli şəkildə təzahür edir. Qeyri-müəyyənlik: [1]

- Qeyri-müəyyənlik, riskin bir komponentidir.
- Maliyyə bazarlarında "qeyri-müəyyənlik" və "risk" ümumilikdə qarşılaşdırılmaqdadır.
- Risk, qeyri-müəyyənliyin ölçüləbilən hissəsidir.
- Gələcəyə aid ehtimal təxmini subyektiv olaraq edilirsə qeyri-müəyyənlikdən, obyektiv olaraq edilirsə riskdən söz edilir deməkdir.
- Məsələn, bir səhmin gələcəkdəki qiyməti, o səhmin keçmiş qiymətlərinin analizi nəticəsində təxmin edilirsə riskdən, eyni səhmin keçmiş qiymətləri ilə əlaqədar məlumatlar yoxsa, gələcəkdəki qiymət təxminləri bəzi varsayımlarla edilirsə qeyri-müəyyənlikdən söz edilir.

Bir çox lüğətlər "risk" sözünü ingilis dilindəki kimi təsdiqləyir, lakin italyanca "risico", "risco", "rischio", ispanca "riesgo", fransızca "risque" və portuqalca "risco" formaları da istifadə olunur ki, bunlar da latınca "resicum", "risicum", "riscus"(qayalıq, rif) sözlərindən törəmələrdir. Həmçinin, bu latın mənşəli sözlər də yunanca naviqasiya terminləri olan "rhizikon", "rhiza" (bənd, qaya, təsərrüfat torpağından kəsim) sözlərindən götürülmüş və dənizdə müqavimət çətinliyi ifadəsinin metaforasıdır (Riskologiya 2012) [2]

Onlayn Etimologiya Lüğətinə görə (2013) "rizhome" (ingiliscə) terminin əsası 1832-ci ildən qoyulub və yunanca "rhizoma" yeni " ağac kökləri yığını " sözündən götürülüb .[3]

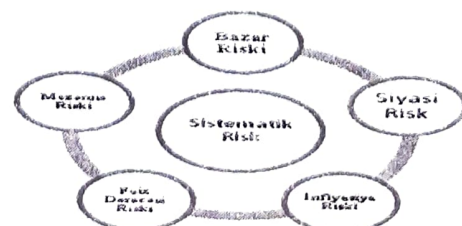
Sənayedə yaranan risklərin təsnifatı

Riskin təsnifatı bir neçə amilə əsasən fərqli şəkillərdə aparılır. Onlardan biridə riski sistematik və sistematik olmayan şəkildə təsnif etməkdir. (Cədvəl 1.)

Cədvəl 1. Sistematik olan və Sistematik olmayan Risk

Sistematik risk bölünməyən riskdir(Cədvəl 2.). Sistematik risk, bütün investisiyaların gəlirlərinə təsir edən risk olaraq təyin olunur. Sərmayəçi baxımından idarə edilə bilməyən risk növüdür. Sistematik riskin qaynaqları, sosial, ekonomik və politik ətrafdakı dəyişmələrdir. Bu dəyişmələr bazardakı bütün daşımanın əmlaklara və müəssisələrə eyni zamanda təsir göstərir. [4]

Cədvəl 2. Sistematik Risk

Bazar Riski: İqtisadiyyatda meydana gələn bir durğunluq, istehlak əyrisində meydana gələn bir dəyişmə, ani bir müharibənin meydana gəlməsi kimi faktorlar daşınan əmlak bazarlarına yaxından təsir etməkdədir. Bu təsir gözləntilərin dəyişməsindən meydana gəlməkdədir.

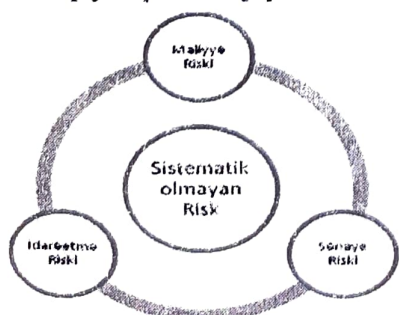
Siyasi Risk: Dünyada və ya investisiya edildiyi ölkədə yaranan siyasi böhranlar, ekonomik krizislər bir qeyri-müəyyənlik ünsürüdür və investisiya qərarlarına təsir göstərir. Siyasi nüfuzun qeyri-sabit bir görüntüsü varsa, bu bir başa olaraq maliyyə bazarlarına təsir göstərəcək. Çünki investor bir investisiya qərarını reallaşdırdıqda axtardığı vacib meyar siyasi sabitlikdir.

İnflyasiya Riski: İnflyasiyanın lüğət mənası, pulun dəyərinin ani, sürətli bir şəkildə düşməsi, qiymətlərin ümumi səviyyəsinin yüksəlməsi, bu səbəbdən dövriyədəki pul miqdarının artmasıdır. İnflyasiya dərəcəsi bir qeyri-müəyyənlikdir və investisiyalara mənfi cəhətdən təsir göstərir.

Faiz dərəcəsi Riski: Faiz riski, faiz dərəcələrində ortaya çıxan dəyişimlərdən dolayı qarşılaşılan risk olub, bu risk; hər hansı bir investisiyadan gözlənilən gəliri müsbət və ya mənfi təsirlər və ya şirkətlərin etdiyi borclanmalar üzərində təsirli olar. Bond kimi sabit investisiya vasitələri bazar faizinin artmasından dolayı itirilmiş bir fürsətdir. Səhmlər isə faiz dərəcəsiindən yüksək qazanc əldə etmə ehtimalı olduğu üçün daha riskli sayıla bilər.

Məzənnə Riski: Xarici valyutaların dəyərlərində meydana gələn dəyişmə ilə ortaya çıxan riskdir. İnvestorların xarici valyutalar üzərindən investisiya etməsi və xarici bazarlarda investisiya etməsi kimi vəziyyətlərdə valyutalarda meydana gələbiləcək dəyişikliklər investisiyaların gəlirlərinə təsir edir.

Sistematik Olmayan Risk bölünə bilən riskdir. Portfelin diversifikasiyası ilə azaldıla bilən, müəyyən bir sektora yada müəyyən müəssisələrə aid risklərdir (Cədvəl 3.). Sistematik olmayan riskə diversifikasiya edilə bilən risk deyilməyinin səbəbi, investorun fərqli daşınan əmlaklara investisiya edilərək yeni portfelin diversifikasiya edilərək bu riski azaltma imkanının olmasıdır. Müəssisə idarəsi, müəssisənin məhsullarına istiqamətlənmiş istehlakçı seçimləri, müəssisənin reklam kampanyasının uğuru və hətta iqlim vəziyyəti kimi birbaşa müəssisə ilə əlaqəli ünsürlər sistematik olmayan riskin qaynaqlarıdır. [4]

Cədvəl 3. Sistematik olmayan Risk

Maliyyə Riski: Müəssisənin maliyyə məsuliyyətlərini yerinə yetirə bilməmək ehtimalıdır. Müəssisənin gəlirlərinin davamlılığını itirməsi nəticəsində, borclarını ödəyə bilməmək, mühitin vəziyyətinə ayaq uydura bilməmək, faiz və mənfəət payı ödəmələrini gerçəkləşdirə bilməmək ehtimalını ifadə edir. Müəssisənin borclarının artması, satışlarında düşüş, tətillər, rəqabətin artması, idarəçilik səhvləri maliyyə riski artırıcı təsir göstərir. [5]

Sənaye Riski: Müəssisənin içində olduğu sənayedə yarana biləcək mənfi dəyişmələr, müəssisənin mənfəətliliyinə təsir edə bilməkdə və daşınan əmlakların qiymətlərində dəyişikliklər yarada bilməkdədir.

- Monopoliya olması,
- Rəqabət şərtləri,
- Tələb-Təklif tarazlığı.

İdarəetmə Riski: Müəssisələrin idarəetmə heyətlərinin bacarıqlarına bağlı olaraq ortaya çıxan riskdir.

- İdarəetmə qərarları,
- Təbii qüvvələr,
- İdarəetmə anlayışı.

Müəssisə idarəetməsinin edəcəyi xətlər müəssisənin mənfəətliliyinin, satışları, daşınan əmlakların qiymətlərinə təsir göstərəcəyindən, idarəetmə riski investorlar tərəfindən vacib bir risk ünsürüdür.

Diversifikasiya oluna bilən risk (qeyri-sistematik risk olaraq da bilinir) passivlərin hissə riskini ifadə edir. Qeyri-sistematik risk, əmək birlikləri, məhsul kateqoriyası, tədqiqat və inkişaf, qiymətləndirmə, marketinq strategiyası və s. ilə əlaqədar şirkətlər və ya sənaye müəssisələrinin spesifik faktorlarına görə dəyişir. Diversifikasiya olunmayan risk (və ya sistematik risk) passivlərin müharibə, inflyasiya, beynəlxalq insidentlər və siyasi qarşıdurmalar dövründə bütün müəssisələrə təsir edə biləcək və bazar faktorları ilə bağlı müvafiq hissələrinin riskidir. Diversifikasiya yolu ilə aradan qaldırılması qeyri-mümkündür və təhlükəsizliklə bağlı qeyri-diversifikalı risk ilə total risk adlanan risklərin məcmusudur. [6]

Başqa sözlə sistematik risk, investisiya siyasətinin dəyişməsi, xarici investisiya siyasəti, vergi məəcəlləsində dəyişikliklər, sosial-iqtisadi parametrlərin dəyişməsi, global təhlükəsizlik problemi və s. kimi bütün bazara təsir edə biləcək faktorlara görə dəyişir. Sistematik risk investorların iradəsi xaricindədir və qarşısını almaq qeyri-mümkündür. Bunun əksinə olaraq qeyri-sistematik riski portfel diversifikasiyası nəticəsində zəiflətmək mümkündür. Lakin onun tam aradan qaldırılması mümkün deyil və bazar bu tip riskləri kompensasiya etmir.

Azərbaycan emal sənayesində innovasiyaya mane olan iqtisadi amillərin təhlili

Riskdən bəhs etdiyimiz zaman, innovasiyaya mane olan faktorları da gözdən qaçırtmaq olmaz. Müəssisə fəaliyyətə başladığı andan etibarən riskə

məruz qalır. Bu risklərə innovasiya risklərində aiddir. Innovasiya riski, müəssisənin fəaliyyətini təkmilləşdirməsinə mane olan amillərə deyilir. Bu amilləri bir neçə qrupa bölmək olar. Innovasiyalara mane olan amil qruplarının təsnifatı aşağıdakı kimidir:

1. İqtisadi amillər
2. İstehsal amilləri
3. Digər amillər

Cədvəl 4. Sənaye müəssisələrində innovasiyalara mane olan iqtisadi amillər

Innovasiyalara mane olan iqtisadi amilləri aşağıdakı kimi dəyərləndirən müəssisələrin sayı

Number of the enterprises estimating the factors impeding innovations is as follow

	əsas və ya həlledici main or deciding			əhəmiyyətli significant			az əhəmiyyətli insignificant			
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	
İqtisadi amillər										Economic factors
öz pul vəsaitinin kifayət qədər olmaması	25	35	16	28	30	29	24	13	12	lack of own funds
dövlət tərəfindən maliyyə yardımının kifayət qədər olmaması	13	12	5	22	36	22	20	11	12	lack of financial support from of the state
təzə məhsullara ödəniş qabiliyyətli tələbatın aşağı olması	4	4	2	25	18	11	18	14	19	low solvent demand for new products
yeniliklərin dəyərinin yüksək olması	8	10	9	33	25	23	15	11	16	high cost of innovations
yüksək iqtisadi risk	7	8	7	20	20	14	23	17	19	high economic risk
təzə məhsullara çəkilən xərclərin əvəzinin ödənilməsi müddətlərinin uzun olması	5	4	4	16	14	17	26	20	26	long payback periods

Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin 2016-cı ildə Azərbaycan sənayesinin statistik məcmuəsinə əsasən, Cədvəl 4-də Sənaye müəssisələrində innovasiyalara mane olan amillər yer almışdır.[7] Bu amillər müəssisələrdə əhəmiyyətlilik dərəcəsinə görə 2013, 2014, 2015-ci illərin statistik göstəricilərinə əsasən qiymətləndirilmişdir. İlk olaraq, iqtisadi amillərə diqqət edək. Müəssisə iqtisadiyyatı dedikdə, ağıla gələn ilk amil kifayət qədər maliyyə vəsaitinə sahib olmamaqdır. 2013-cü il göstəricilərinə nəzər yetirsək görürük ki, bu riskə əsas, əhəmiyyətli və az əhəmiyyətli olaraq baxan müəssisələrin sayı bir-birinə yaxındır. 2014-cü ildə bu amilə az əhəmiyyətli olaraq baxan müəssisələrin, 2015-ci ildə isə həm əsas həm də az əhəmiyyətli olaraq baxan müəssisələrin sayı azalmışdır. Lakin maliyyə vəsaitinin kifayət qədər olmamasına əhəmiyyətli dərəcədə baxan sənaye müəssisələrinin sayında bu illər ərzində nəzərə çarpan bir dəyişiklik olmamışdır.

Bəzi sənaye sektorlarında müəssisələrin fəaliyyət göstərməsi üçün dövlət dəstəyini alması vacibdir. Bu

amilin əhəmiyyətlilik dərəcəsi müəssisələrə görə fərqlilik göstərə bilər. Statistika diqqət etsək, bu amilə əsas olaraq baxan müəssisələrin sayı daha azdır və bu say 2012-ci ildə 2016-cı ilə qədər 8 sayda azalmışdır. Azalma yalnız bu amilə həlledici olaraq baxan müəssisələrin sayında deyil, eyni zamanda az əhəmiyyətli olaraq baxan müəssisələrin sayındada təxminən 50%-ə yaxın azalma olmuşdur. Əhəmiyyətli olaraq baxan müəssisələrin sayında 2014-cü ildə 22-dən 36-ya qalxmış amma 2015-ci ildə yenidən 22-yə

düşmüşdür. Dəyişiklik kəskin şəkildə olsada, bu periodun başlanğıc və sonunda müəssisə sayında dəyişiklik olmamışdır.

Müəssisədə innovasiya dedikdə, yeni məhsulda söz etmək lazımdır. Amma yeni məhsul istehsal olunduğu zaman ona istehlakçıların ödəniş qabiliyyətli tələbatının səviyyəsində nəzərə alınmalıdır. Cədvəl 4-dəki göstəricilərə nəzər yetirsək, bu amilə əsas və ya həlledici olaraq baxan müəssisələrin sayının az olduğunu görürük. 2013-cü ildə ödəniş qabiliyyətli tələbə əhəmiyyətli dərəcədə yavaşan müəssisələrin sayı az əhəmiyyətli olaraq baxan müəssisələrin sayından çox olsada, 2015-ci ildə az əhəmiyyətli olaraq baxan müəssisə sayı daha çox olmuşdur.

Yüksək xərcli innovativ yeniliklər başba bir iqtisadi amildir. Yeniliklərin dəyərinin yüksək olması, maya dəyərinin artmasına və artan qiymətin istehlakçı tələbatına mənfi təsir göstərdiyi üçün müəssisələr üçün önəmli bir faktordur. Bu amilə müəssisələrin yavaşması isə fərqli olub. 3 il ərzində əsas olaraq baxan müəssisələrin sayında çoxda dəyişiklik olmasada,

əhəmiyyətli olaraq baxan müəssisələrin sayı azalmış və az əhəmiyyətli olaraq baxan müəssisələrin sayı 2014-cü ildə azalsada 2015-ci ildə artaraq 16-ya çatmışdır.

Sənaye müəssisələrinin inkişafına mane olan iqtisadi amillərdən yüksək iqtisadi risklərə nəzər yetirək. Yüksək iqtisadi risklərə əsas və ya həlledici vaciblik dərəcəsi ilə yanaşan müəssisə sayı digər şəkildə yanaşan müəssisələrə nisbətən azdır və bu illərdə dəyişməmişdir. Bu amili əhəmiyyətli olaraq dəyərləndirən müəssisə sayı 2013 və 2014-cü ildə dəyişməsədə 2015-ci ildə 6 sayda azalaraq 14 olmuşdur. Yüksək iqtisadi risklərə az əhəmiyyətli risklər kimi baxan müəssisə sayı bu periodda 4 sayda azalmış və 23-dən 19-a düşmüşdür.

Sonuncu olaraq, innovasiyaya mane olan iqtisadi amillərdən təzə məhsullara çəkilən xərclərin əvəzinin ödənilməsi müddətlərinin uzun olmasına müəssisələrin yanaşmasının statistik göstəricilərinə baxaq. Bu amilə az əhəmiyyətli olaraq yanaşan müəssisələrin sayında 2014-cü ildə azalma olmuş və 26-dan 20-yə düşmüşdür. Lakin 2015-ci ilin göstəricilərində müəssisə sayında, müəssisə sayının yenidən 26 olduğunu görürük. Digər yanaşma tərzinə sahib müəssisələrin sayında isə kəskin dəyişikliklər olmamışdır.

Ümumi olaraq iqtisadi amillər haqqında öz pul vəsaitinin kifayət qədər olmamasının daha əhəmiyyətli və vacib olduğunu görürük. Statistik olaraq bu periodun faizlə ifadə olunan ən böyük dəyişməsi dövlət tərəfindən maliyyə yardımının kifayət qədər olmamasını həlledici amil olaraq görən müəssisələrin sayının 62% azalmasıdır. 3 illik periodun say ilə ifadə olunan ən böyük dəyişməsi isə yeni məhsulların ödəniş qabiliyyətli tələbatın aşağı olmasını əhəmiyyətli sayan müəssisələrin sayında olub.

Nəticə və təkliflər

Verilən məlumat, açıqlama və təhlil nəticələrinə əsaslanaraq Azərbaycanın emal sənayesi müəssisələrində innovasiyanın təmin edilməsi üçün aşağıdakı tədbirlərin görülməsini tövsiyə edirik:

- Emal sənayesi müəssisələrinin inkişafı və daha yüksək keyfiyyətli məhsul istehsal etməsi üçün maliyyə vəsaiti vacib faktordur və vəsaitin çatışmadığı hallarda innovasiya prosesində təhlükə altında qalır. Bu təhlükəni aradan qaldırmaq üçün investorların cəlb edilməsi lazımdır. Investorları cəlb edən ən əsas amil isə qazanc amilidir. Əgər qazancın çox olduğuna qane olsalar, rahatlıqla investisiya edəcəklərini demək olar.

- İkinci olaraq, maliyyə çatışmazlığını dövlətin dəstəyi ilə aradan qaldırmaq olar. Dövlət iqtisadi strategiyasını qurarkən, müəssisələrin inkişafı üçün edilən yardımın həcmi artırarsa, bu neft sənayesindən asılılığı azaltmaqla bərabər emal sənayesi məhsullarının keyfiyyətinin artmasını təmin edəcəkdir. Bu inkişafın ölkə iqtisadiyyatına müsbət təsiri isə əhəmiyyətli dərəcədə olacaqdır.

- Yeni məhsullara olan ödəniş qabiliyyətli tələbatın aşağı olması hallarında, əsas yük marketinq şöbəsinə düşür. Məhsulun cəmiyyətə tanınması onun üçün kütləvi istehsaladan öncə bünövrə rolunu oynayır. Reklam işlərinin aparılması cəmiyyətdə o məhsula tələbatın yaranmasına səbəb olur və bazar daxil olduğu zaman istehlakçılar tərəfindən yaxşı şəkildə qarşılanır. Yəni, məhsulun prototip halı hazır olduqdan sonra məhsulun cəmiyyətə tanınması başlasa, bu zaman tələbatın aşağı olması riskini azaltmaq mümkün olar.

- İnnovasiya dəyərinin çox olması ortaya çıxan problemlərdən biridir. Müəssisələrdə tədqiqat və inkişaf bölmələrinin qurulması innovasiya prosesində müəssisə fəaliyyətinə müsbət təsir göstərə bilər. Bu zaman tədqiqat işlərinin müəssisə daxilində edilməsi yenilənmə dəyərinin azalmasına kömək olar. Əlbəttə bu sahəyə edilən investisiya ilkin mərhələdə çox olsada daha sonra yüksək dərəcəli qazanc potensialına sahibdir.

- İqtisadi risk hər zaman mövcuddur və onu tamamilə aradan qaldırmaq mümkün deyildir. Sadəcə onun təsirini zəiflətmək olar. Buna qarşı ən effektiv həll yolu isə şirkətin xaos və yüksək risk vəziyyəti strategiyalarının olmasıdır. Risk hər zaman mənfi təsir göstərməz. Yaxşı şəkildə idarəedildiyi hallarda, müəssisəyə rəqabətdə müsbət təkan verə bilər.

Gördüyümüz kimi, maliyyə vəaiti bir müəssisənin fəaliyyətində əvəzolunmaz rol oynayır. Ölkə səviyyəsində bu məsələyə baxsaq, neft və qaz satışından əldə edilən gəlirin emal sənayesinə investisiya olaraq edilməsi. Uzun müddətli şəkildə ölkə iqtisadiyyatına müsbət təsir göstərəcək. Bir ölkənin sənayesinin inkişaf etməsi, özünü təmin edə bilmə qabiliyyətinin artırır və digər ölkələrdən asılılığını azaldır. Son olaraq, özünü təmin etmə qabiliyyətinin yüksək olması və sənayenin inkişafı ölkə inkişafına səbəb olan ən vacib amillərdəndir və ona yüksək səviyyədə diqqət edilməlidir.

ƏDƏBİYYAT

1. Stanford University "Risk and Maxeler's risk solutions " Yanvar-2013. 2. www.riskology.co – 2012. 3. Onlayn etimologiya lüğəti "etymonline.com" 2013. 4. Dokuz Eylül Üniversitesi "Risk yönetimi" 2015. 5. David K. Eiteman, Arthur I. Stonehill, Michael H. Moffett "Multinational Business Finance", İyul-1998 , 513 səh. 6. Queen Mary University of London "Risk Methodology" Yanvar-2015. 7. ARDSK, Azərbaycanın sənayesi, Statistik məcmuə 2016

И. С. Садиев

В статье определение риска, вместе с классификацией этимологии и экономических факторов, препятствующих инновационной деятельности в промышленности, и включает в себя анализ и конкретные предложения.

Идентификация риска, оценка инновационного менеджмента имеет важное значение для отрасли. Одним из главных факторов, препятствующих инновационной деятельности и экономических факторов и устранение этих факторов очень важно.

Ключевые слова: Риск, неопределенность, промышленность, систематический риск, несистематический риск, рыночный риск, инфляционный риск, политический риск, риск изменения процентных ставок, валютный риск, финансовый риск, промышленности риск, управление рисками, системный риск, инновации

**Risks, their classification and analysis of economic factors impeded innovations in
Azerbaijan processing industry**

I. S. Sadiev

The article examines the definition of risk, its etymology, classification, analysis of economic factors impeded innovations in Azerbaijan processing industry and also recommendation.

Risk, risk evaluation, managing are main factors for the innovation of industry. One of the factors impeded innovation is economic factor and eliminating of this factors is necessary

Key words: Risk, uncertainty, industry, systematic risk, non-systematic risk, market risk, inflation risk, political risk, interest rate risk, exchange rate risk, financial risk, industry risk, management risk, systemic risk, innovation
